

punkter i ekvationen. Frågan om på vilka sätt som hon är bunden av sin tid letar läsaren förgäves efter, liksom en mer grundläggande motivering till varför just eurocentrism, evolution och könsblindhet är de intressantaste utgångspunkterna för en kritisk studie anno 2012.

Dessutom väcks frågan om var gränserna för eurocentrismen går. Onekligen finns det gott om exempel på historiker som oreflekterat och ibland med mer eller mindre uttalat rasistiska ståndpunkter tagit väst som en given och oproblematiserad utgångspunkt på ”de andras” bekostnad. Men vad som indirekt framgår av Sjöbergs bok är att det, med några få undantag, har varit och är västerlänningar som framfört kritik mot sina föregångares historieskrivning. En närbesläktad fundering är att om man på allvar ger sig i kast med att skriva en historia utifrån till exempel Kinas horisont, borde det kanske finnas fler kinesiska eller asiatiska verk representerade – i rättvisans namn.

Invändningarna till trots ska det understrykas att *Kritiska tankar om historia* är ett välkommet bidrag till modern historiografi. Den kan säkerligen fungera som ögonöppnare för de studenter som den i första hand är skriven för. Den bidrar också med tänkvärda reflexioner som är väl värda att fundera över för de lärare som utgår från de av Sjöberg analyserade och även andra historiska översiktsverk i sin undervisning.

Ulf Zander, Lund

Fanny Ambjörnsson: *Rosa. Den farliga färgen*. Ordfront, Stockholm 2011. 264 s. ISBN 978-91-7037-605-4.

När pojklagets tränare för mitt hemmalag, Diö-hockey, deltar i Tre kronors Hockeyskola råkar de av misstag få med sig fel matchtröjor när de ska tillbaka hem till klubben. Tröjorna de packar upp är i två kulörter men inte traditionellt blå och gula. Den ena tröjan är distinkt rosa och den andra mossgrön. Pojkarna i laget är överförtjusta. Det är så snyggt och tufft. Det visar sig att det är damkronornas tröjor och färger som nyligen designats och som det är tänkt att flick- och damlag ska spela i. Tränarna resonerar om tröjorna och även över det informationsmaterial de fått med. Allt handlar om flickhockey och på alla bilder i materialet är det flickor. Ska de verkligen dela ut detta till föräldrarna och kan de verkligen använda tröjorna trots att de har ett pojklag? Får de göra det? Tanken är att de intensivt rosa tröjorna i kontrast till de mossgröna ska locka fler

flickor att spela hockey. Kan det vara möjligt att färgen på tröjorna skulle kunna spela roll?

Fanny Ambjörnssons bok *Rosa. Den farliga färgen* ger många svar på denna fråga. Hennes ingång i boken är kulturanalytisk och hon analyserar en färg, rosa, som bär upp många olika betydelser, bl.a. fara. Eller? Redan i första meningen ifrågasätter hon sin egen titel. Skulle rosa vara farligt, är inte det en färg som förknippas med kvinnlighet, småflickor och med gulliga, mjuka, vackra saker? Jo, så är det nog, men inte enbart. På de följande drygt 250 sidorna undersöker Ambjörnsson färgen rosa som kulturellt fenomen laddat med mening som produceras och reproduceras i samspel mellan människor i olika sammanhang, situationer, relationer och över tid. Färgen rosa fungerar som en nyckelsymbol, dvs. en central symbol som innehåller förtätade budskap om grundläggande tänkesätt och värderingar. Genom att använda rosa som utgångspunkt kan Ambjörnsson således undersöka villkor och normer i ett samhälle. Hon kan t.ex. använda rosa som en ingång till en diskussion om hur vissa föräldrar förhandlar kring, markerar och tar avstånd från olika innebörder av genus och jämställdhet.

Detta är också temat för det första kapitlet, Den rosa overallen och jämställdheten. Ambjörnsson använder här material från en annan studie som handlat om genusfostran och där hon har intervjuat småbarnsföräldrar. Det var i dessa intervjuer som upptäckten av färgen rosa gjordes eftersom föräldrar lade stor vikt vid hur de klädde sina barn och hur kläder var en viktig markör för kön och därmed en del i genusfostran. Ett återkommande övervägande gällde just färgen rosa och om man skulle klä sin dotter i denna färg eller ej. Genusmedvetna föräldrar valde bort färgen och försökte hitta andra färger som var mer könsneutrala eller kvinnliga på andra sätt. Det visade sig inte alltid vara helt enkelt med tanke på utbudet i affärerna. Att vara genusmedveten ifråga om klädval innebar ofta att man kanske var tvungen att handla i lite dyrare affärer. Det föräldrarna ville undvika för sina döttrar genom att välja bort rosa var ett slags negativ femininitet som framstod som behagfull och gullig men också som underordnad.

Att inte bära rosa är således en fråga om jämställdhet och den ställs på sin spets när de småbarnsföräldrar som har pojkar resonerar om färg och kläder. De skulle aldrig kunna tänka sig att köpa rosa kläder till sin son. Där går en tydlig gräns. Men diskussionen om rosa kläder blottar inte bara frågor om jämställdhet mellan könen utan även om klass- och etnicitetsfrågor. Rosa förknippas med billigt och brist på stil av några småbarnsföräldrar.

Ambjörnsson drar det ett steg vidare genom att diskutera att rosa även kan anses symbolisera brist på god *svensk* smak till skillnad från något annat, utländskt.

I kapitel två förflyttas perspektivet till barnen och hur de ser på och förhandlar om färgen rosa. Kapitlet heter Det rosa flickrummet och fokuserar den rosa färgens lockelse för och ur barns synvinkel, men också vad den gör med barn. I intervjuer med barn framkommer att den rosa färgen fungerar som en könsmarkör även för barnen och något att identifiera sig med som pojke eller flicka. Även för barnen har och ger färgen ganska låg status.

I detta kapitel lyfts dock rosa även fram som en färg som ger möjligheter och som har en stark attraktionskraft. Detta manifesteras i ”drömmen om det rosa flickrummet”. Rosa ger en positiv känsla av att vara fin, men också en möjlighet att ta plats och skapa sig utrymme som kvinna. Det rosa flickrummets värld med alla dess leksaker och föreställningar vittnar om en god värld där ärlighet, solidaritet och omtanke är rådande.

Allt är dock inte harmoni, även här inom ”flickvärlden” fungerar rosa som en sorteringsmaskin. Rosa visar att det finns olika sorters kvinnlighet och olika kvinnor också. Rosa skiljer alltså inte bara flickor från pojkar utan även flickor från flickor och här spelar nyanserna, puderrosa, ceriserosa, chockrosa, gammelrosa eller neonrosa, roll liksom återigen klass och etnicitet, inte minst hudfärg. Det tycks vidare vara de som redan har rosa hudfärg som också främst har tillgång till den rosa flickdrömmen. Kapitlet fortsätter med en diskussion om att vurmen för rosa tillhör en viss ålder och fas i livet och att man växer både in i och ifrån den som flicka. Samtidigt stannar en del kvar i den hela livet och förverkligar sig som kvinnor i ett slags Lolitadröm eller genom den japanska Kawaii-kulten som i Sverige slagit igenom främst genom en figur som heter Hello Kitty.

I kapitel 3 undersöks den rosaklädde mannen. Rubriken är Betydelsen av en rosa skjorta och i intervjuer med vuxna män får färgen rosa mening som stigmatiserande när den förknippas med homosexualitet och ”fjollighet”. I andra sammanhang är rosa på män sportigt och trendigt, t.ex. på golfbanan eller på Giro d’Italias ledare för att slutligen också innebära en fläkt av överklass och framgång på den rike mannen. Även här finns således maktrelationer och hierarkier mellan olika former för manlighet och jämlikhet som synliggörs med hjälp av den rosa färgens laddning och vad den gör med oss.

I kapitel 4, En rosa revolution i vardagen, undersöks hur den rosa färgen används aktivt och laddas om i protest mot rådande ordningar. I linje med grundläggande

kulturteori är det främst i revolt mot hegemoni och rådande normer som kultur förändras och produceras. Den rosa färgen med alla dess betydelser och framför allt dess koppling till underordning och frånvaro av makt tas i besittning av unga kvinnor som klär sig ultrafeminint och utmanande när de ska demonstrera sitt missnöje med rådande villkor och förväntningar. Rosa, särskilt den skarpa cerise färgen används av aktivister inte bara för att göra upp med majoritetssamhället utan också i revolt mot anarkistiska och syndikalistiska rörelser. Där handlar det om att ifrågasätta normen om den ”riktige” arbetaren som formulerats i direkt motsats till den fjollige, homosexuelle mannen och som inte tycks vilja befatta sig med hbtq-frågor. En kvinna berättar i en intervju om hur Pink Shock in the Black Block (r) uppstod när hon och några vänner ”kapade” ett vänsterinriktat demonstrationståg:

Vi bröt oss in, hade ganska mycket vapen, såg ganska farliga ut samtidigt som vi såg gulliga ut. Vi hade en massa vapen som blåste såpbubblor. Vi försökte helt enkelt queera till det anarkistiska blocket och göra de andra blocken mer anarkistiska. Vi hade ju ena foten i det queera och feministiska och den ena foten i det anarkistiska. Vi ville väl omvandla allt! (s. 186).

I det avslutande kapitlet sammanfattar Ambjörnsson sina iakttagelser och kan konstatera att rosa fungerar som hon hoppats, som en prisma genom vilken samtidens och dåtidens föreställningar och villkor för jämställdhet och jämlikhet bryts och blir möjliga att undersöka närmare. Kultur innebär förändring och precis som rosa haft andra betydelser och laddningar i historien kommer rosa att få nya innebörder i framtiden.

Detta är onekligen en aptitlig bok, både med dess rosa omslag och layout och det knappa A5-formatet som ger den en skön knubbighet som passar bra i handväskan eller jackfickan. Det är riktigt roligt att ta del av en väl genomförd samtida kulturanalys där det lite dammiga begreppet ”nyckelsymbol” verkligen visar sin potential. Jag känner instinktivt att detta skulle jag vilja se mer av. Samtidigt är kanske inte ämnet i sig så spännande och jag funderar på varför. En orsak är att analysen ligger mycket nära en vardagsdiskussion som vem som helst kan föra och som många för i vardagen med sina vänner, med andra småbarnsföräldrar och med sina barn. En annan anledning är att det beror på materialets begränsning, vilket Ambjörnsson själv genomgående understryker genom att undvika att ge-

neralisera. Frågorna och svaren känns väl förankrade i en "svensk", stockholmsk, akademisk lite lagom radikal värld. En liten "bubbla" med andra ord. Även de utblickar som görs och jämförelser med hur det sett ut bakåt i historien är begränsade. Ambjörnsson nämner att det var annorlunda förr, att rosa inte alltid varit en "flickfärg". Men vad var den då och när laddades den om och hur och varför? Svaren som ges på frågor om vad rosa symboliserade på 1600-talet eller jämförelser med kända forskare och teoretiker inom fältet genus, klass och jämlikhet som Beverly Skeggs, Iris Marion Young eller Nancy Fraser känns påfallande tunna. Det verkar inte finnas någon vilja till att fördjupa och förklara eller stanna upp och det gör att jämförelserna känns svepande och ganska slarviga. Men det kanske också är en del i den kulturanalytiska forskningstraditionen?

Helhetsintrycket är dock att det är lärorikt och att det är med finesse som Ambjörnsson lotsar läsaren in och ut ur den rosa färgen och visar hur gäckande den egentligen är. Efter att ha läst boken ser jag att damkro-nornas tröjor är ju inte bara rosa och därmed en öppning gentemot flick- och damhockey. Den skarpa, nästan neonrosa färgen är snarare ett uttryck för det som Pink Shock-rörelsen försöker åstadkomma, sprängkraft och utmaning av det vedertagna manligt blågula genom att "queera" till det. Det känns faktiskt kul att tänka på att den rosa/gröna tröjan inte bara för in flickor på isen utan även hbtq-frågor och anarkism.

Kristina Gustafsson, Liatorp